

УДК 664

В.Стручок, Д.Мудра

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

**АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ
ДО 2030 РОКУ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ЗАХОДІВ З
ПЕРЕРОБЛЕННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ**

V.Struchok, D.Mudra

**ANALYSIS OF THE NATIONAL WASTE MANAGEMENT STRATEGY IN
UKRAINE BEFORE 2030 ON CONDUCTING INFRASTRUCTURE MEASURES
FOR THE PROCESSING OF SOLID DOMESTIC WASTES**

В Україні далі залишається невирішеною проблема управління відходами, в тому числі твердими побутовими відходами (ТПВ). З метою забезпечити вирішення зазначеної проблеми Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням від 8.11.2017 р. №820-р схвалив Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 року. Виходячи з тексту Національної стратегії (далі - стратегія) термін управління (регулювання) відходами передбачає здійснення заходів щодо багаторазового використання природних ресурсів, перероблення (оброблення) відходів, утилізація відходів. В цій галузі діяльності органів виконавчої влади всіх рівнів ситуація характеризується як критична, де протягом тривалого часу відсутнє адекватне реагування на її виклики, що призвело до поглиблення екологічної кризи і загостило соціально-економічну ситуацію в суспільстві та обумовлює необхідність реформування і розвитку з урахуванням вітчизняного та світового досвіду управління відходами.

Складність ситуації з відходами, у тому числі з ТПВ, в Україні порівняно з іншими розвинутими країнами пов'язана з великими обсягами утворення ТПВ та у відсутності інфраструктури поводження з ними, що об'єктивно зумовлено наявністю в Україні необхідних площ для складування, часу для прийняття необхідних рішень щодо застосування більш енергоощадливої, економічно вигідної схеми поводження з ТПВ. Наслідками зазначених об'єктивних причин стало розміщення ТПВ без урахування можливих небезпечних наслідків їх впливу на стан навколишнього природного середовища і здоров'я людей, неналежний рівень використання відходів як вторинної сировини внаслідок недосконалості організаційно-економічних засад залучення їх у виробництво, відсутність фінансування державою створення мережі об'єктів інфраструктури з перероблення та утилізації ТПВ як окремої галузі національної економіки.

Тому домінуючим способом поводження з ТПВ в Україні є їх вивезення та захоронення на полігонах (полігонне захоронення) та сміттєзвалищах. У 2016 році було перероблено лише 5,8% утворених ТПВ, в тому числі 2,71% (1,3 млн. куб. метрів) – спалено, 3,09% (1,53 млн. куб. метрів) – спрямовано на інші сміттєпереробні комплекси та близько 0,003% (2000 куб. метрів) – компостовано. Решту 94% вивезено на полігони та сміттєзвалища, яких станом на 2016 рік в Україні налічувалося 5470 одиниць, з них 305 (5,6%) перевантажені, а 1646 (30%) не відповідають нормам вітчизняної екологічної безпеки, 99% не відповідає європейським вимогам. Крім цього внаслідок недостатнього рівня контролю або відсутності належної системи поводження з ТПВ щороку утворюється понад 27 тис. стихійних сміттєзвалищ (1). Відсутність системи перероблення ТПВ, в тому числі харчових (комунальних), та надмірна залежність від захоронення ТПВ є порушенням європейських стандартів у цій сфері діяльності та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, підписаної Україною у 2014 році.

Стратегія визначає головні напрямки державного регулювання у сфері поводження з відходами на найближчі десятиліття з урахуванням європейських підходів з питань управління відходами. Реалізація стратегії здійснюється в три етапи: перший – 2017–2018 роки, другий – 2019-2023 роки, третій – 2024-2030 роки. Тобто у

роках кожний етап буде складати відповідно 2, 5 та 7 років, а разом 14 років відведено на реалізацію стратегії. Реалізація буде здійснюватись шляхом виконання загальних та спеціальних (за окремими видами відходів) заходів (1).

Інструментами реалізації стратегії визначено затверджений Кабінетом Міністрів України Національний план управління відходами та затверджені та погоджені з Мінприроди і Мінрегіоном регіональні плани управління відходами. Розроблення та затвердження Національного плану передбачено до 8 травня 2018 року, а погодження та затвердження регіональних аж до 8 листопада 2019 року.. Реально фінансування зазначених планів буде можливим тільки починаючи з 2020 року, якщо на це у відповідних бюджетах будуть передбачені кошти.

Аналіз загальних заходів стратегії показує, що на першому та другому етапах (до 2023 року включно) реалізації стратегії будуть в основному виконуватись організаційні, інструктивно-методологічні, управлінсько-структурні заходи, на реалізацію яких необхідно буде виділяти значні кошти з державного бюджету. Тільки на третьому етапі, починаючи з 2024 року (через 7 років) з'являється один конкретний інфраструктурний захід щодо модернізації матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання з багаторазового використання природних ресурсів та перероблення і утилізації відходів з можливим терміном реалізації до 2030 року.

Спеціальні заходи у сфері поводження з ТПВ теж насичені великою кількістю організаційних, структурно-економічних, нормативних та інших заходів. Передбачено зокрема створення органами місцевого самоврядування в населених пунктах з чисельністю більш як 50 тис. осіб спеціалізованих комунальних пунктів збирання усіх видів відходів. Скорочення кількості полігонів та сміттєзвалищ шляхом розбудови мережі регіональних полігонів для захоронення ТПВ з мінімальною потужністю 50 тис. тонн на рік на не менше як 150 тис. осіб населення кожний та до них для скорочення транспортних витрат влаштування мережі сміттєперевантажувальних станцій (200 одиниць).

В цілому передбачено забезпечити у 2023 році перероблення 15% ТПВ та охопити роздільним збиранням ТПВ 23% населення, у 2030 році відповідно 50% ТПВ та 48% населення. Для того, щоб досягти цих показників, на нашу думку, без побудови інфраструктури об'єктів з перероблення та утилізації ТПВ як окремої галузі національної економіки є неможливим. Конкретно у стратегії зазначається необхідність спорудження таких об'єктів без зазначення яких саме, у яких місцях та за які кошти. Можливо це буде визначено у Національному та регіональних планах.

Досвід передових країн світу Японії, Німеччини, Швеції, Австрії, Італії, Франції свідчить, що в системі управління відходами необхідно зробити домінуючим напрямком спорудження сучасних об'єктів інфраструктури, які б забезпечували оброблення та утилізацію відходів. Зокрема для України є доцільним використати японський досвід щодо спорудження культурних центрів з рециркулювання ресурсів (2) в першу чергу біля міст-мільйонерів та обласних центрів. Будівництво зазначених центрів повинно здійснюватись протягом 3 років за кошти Державного бюджету. Зазначені центри повинні включати завод з переробки ТПВ (оснащення: для регенерації речовини та енергії), місцеву електростанцію, що працює на теплі в результаті спалювання відходів, цех брикетування для виготовлення дорожньо-будівельних матеріалів, цех компостування, цех рециркулювання габаритних відходів, цех моніторингу стану навколишнього природного середовища, оранжерею, теплицю, басейн, виставку вторинних відходів та зразків продукції та ін. Будівництво зазначених центрів як об'єктів інфраструктури з поводження з ТПВ повинно здійснюватись наполегливо, систематично за рахунок дотацій Державного бюджету (не менше 5% суми загального фонду) через Мінприроди, Мінрегіон України з наступною передачею їх в експлуатацію місцевим органам виконавчої влади

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 №820-р «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року».

2. Тихоцкая И.С. Япония: проблемы утилизации отходов / И.С.Тихоцкая. – М. Наука, 1992. - С. 104.